

na muzea mají archeologická pracoviště, je ZPF po půldruhé století tradice vylučuje i z oznamování nálezů. Přitom v době schválení a platnosti zákona 20/1987 Sb. bylo muzeí s archeologickým pracovištěm naopak méně, a nikdy to nepůsobilo potíže.

Argumentuje se, že kategorie muzea dnes zahrnuje nejrozumnější veřejné i soukromé instituce včetně zábavních a obskurních podniků, např. tzv. muzeí voskových figurin atd., a že nelze právnicky vymezit kategorii veřejných vlastivědných muzeí s archeologickými sbírkami a pracovišti. Nezbyvá než se pokusit formulaci navrhnout. Proč ne např. „muzeum zřizované státem, krajem nebo obcí, zaměřené na komplexní poznání území České republiky nebo jeho části, dále jen vlastivědné muzeum“? Na příslušných místech by bylo možno použít i formulaci „muzea, která jsou oprávněnou archeologickou osobou“.

Proč je změna tak bolestivá? ZPF určuje, že náhodné archeologické nálezy se oznamují obci, na jejímž území se našly (§ 93), nebo kraji; obec pak má do tří dnů písemně informovat kraj, do pěti dnů (!) od předání oznámení má pak archeologická osoba zřízená krajem provést prohlídku místa nálezů. Jak ale vypadá personální obsazení a úřední doba obecních úřadů menších obcí? Kolik obecních úřadů v tom uvidí jen další zátěž a náklady? Kolik nálezů to vzdá a nález raději zahodí, zamlčí? Neodborník na úřadě ani nepozná, zda jde skutečně o archeologický nález, či o laický omyl. A mezitím běží dny. Narušená situace archeologického nálezů je ohrožena deštěm i suchem, zvědavými zvířaty a lidmi, hrozí nebezpečí z prodlení. Přitom oznámí-li obecní úřad nález kraji v pátek, kdy se informace dostane k archeologovi, který bude moci okamžitě všeho nechat a vyrazit na místo nálezů? Ani nemluvíme o dovolených na všech třech místech a o dnech volna prodloužených svátky. Vypadá to, jako by norma spíše chtěla, aby se nic nezachránilo.²⁰

Přitom by stačilo ponechat stávající úpravu, která je zavedená a vyhovující (§ 23; oznamuje se Archeologickému ústavu nebo nejbližšímu muzeu, a to přímo nebo prostřednictvím obecního úřadu).

Postavení regionálních vlastivědných muzeí v současném systému záchrany AD je zásadní a nenahraditelné, hodnota jejich podílu je vyšší o všestrannost a veřejný přesah jejich činnosti.²¹ Právě muzea vlastivědného typu a organizace typu ústavu archeologické památkové péče jako jediné dokáží relativně beze ztráty času a následně informací zachránit archeologické nálezy v terénu (tj. majetek vlastního zřizovatele!) i s návazným zpracováním až po zařazení do sbírky a prezentaci, a tím zajistit jejich maximální vypovídací hodnotu a využitelnost pro veřejnost. A to by v péči o AD asi mělo být to nejdůležitější.

Na závěr musíme znovu připomenout, že nesledujeme primárně zájem archeologie ani archeologů, nýbrž *archeologického dědictví*. Tím se možná naše argumentace liší od přístupu jiných pracovišť, zaměřených více na archeologický výzkum. Muzea vlastivědného typu mají blízký vztah jak k archeologickému dědictví movitému, které spravují ve sbírkách a zpřístupňují veřejnosti ve smyslu „svého“ zákona č. 122/2000 Sb., tak k nemovitému, které zkoumají v rámci svých základních činností (průzkum regionu).

Pevné spojení s konkrétním územím přináší muzeím největší díl odpovědnosti za budování pozitivního vztahu veřejnosti k AD. Na rozdíl od územně široce rozkročených organizací zaměřených převážně na vědecký nebo záchranný výzkum dopadají na muzea mnohem silněji a komplexněji i veškeré negativní jevy s těmito činnostmi spojené. V tom se k nim připojují organizace typu ústavů archeologické památkové péče, jak s ohledem na zřizovatelskou sféru krajů, tak ve smyslu původní myšlenky jejich založení.

V žádném případě nechceme prosazovat všeobecnou „tvrdou“ ochranu archeologického dědictví, rigidní bezzásahový režim. To je samozřejmě nereálné a nesmyslné. Za nešťastné bychom však považovali pokračování dosavadního režimu, který zná jen buď absolutní ochranu (pro AD navíc pouze teoreticky), nebo řízenou likvidaci formou totálního ZAV.

Chtěli bychom dosáhnout pružného systému, v němž by v každém případě ohrožení *památkově nechráněného* AD proběhla (musila proběhnout) diskuse mezi subjekty, z jejichž podnětu, resp. v jejichž zájmu by měl zásah nastat, a kompetentním odborným pracovištěm za účelem hledání *kompromisního řešení – minimalizace zásahů do archeologického dědictví*. V praxi to podle našich zkušeností není zdaleka tak náročné, jak se zdá, naopak by to vedlo ke zjednodušení situace.

Za cenné konzultace a věcné příspěvky k textu děkujeme PhDr. Martině Bekové z Muzea a galerie Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou. Článek by nemohl vzniknout bez dlouhodobých předchozích diskusí s Mgr. Lenkou Krušínovou a JUDr. Jiřím Varhaníkem.

Zuzana BLÁHOVÁ-SKLENÁŘOVÁ, Miroslav NOVÁK

■ Poznámky

20 Již VARHANÍK, J., cit. v pozn. 2; MICHALÍK, Tomáš. Dvanášt roků zákona o ochraně památkového fondu. In *Veřejná archeologie V*, cit. v pozn. 1, s. 19–25. S. 23.

21 KALFERSTOVÁ, J., cit. v pozn. 16. S. 128–129; KALFERST, Jiří. Muzeum a péče o archeologické dědictví. In *Veřejná archeologie III*, cit. v pozn. 5, s. 139–152. S. 139.

Několik poznámek k právní otázce používání detektorů v oblasti archeologie

včetně úpravy v navrhovaném zákoně o ochraně památkového fondu

Stávající zákon o státní památkové péči reguluje výkon dvou odborných činností. První je restaurování kulturních památek a tou druhou je provádění archeologických výzkumů. Restaurování kulturních památek je postaveno výlučně na osobním výkonu fyzické osoby, která je na základě prokázané odbornosti jedinou osobou povolovanou, ale i oprávněnou k provedení všech jednotlivých fází restaurátorského zásahu. V oblasti provádění archeologických výzkumů jsou dosavadní povolení udělena pouze právníkům osobám, i když zákon o státní památkové péči umožňuje udělit oprávnění k provádění archeologických výzkumů i fyzické osobě. Nic to však nemění na skutečnosti, že oproti restaurování kulturních památek není provádění archeologických výzkumů podmíněno osobním výkonem konkrétní fyzické osoby. Jednotlivé fáze archeologického výzkumu, jako je například zaměření archeologických nálezů, jejich očištění, konzervace a vyhodnocení, nemusí provádět jedna a tatáž osoba.

Jinými slovy, ač zákon předpokládá, že ten, kdo získá oprávnění, disponuje odborníkem v oblasti archeologie, neklade na tohoto odborníka povinnost provést jednotlivé fáze archeologického výzkumu osobně. Proto se také na archeologickém výzkumu může fyzicky podílet podstatně širší okruh fyzických nebo i právnických osob než v případě restaurování kulturních památek a všechny tyto jednotlivé osoby nemusí orgánům veřejné moci samostatně prokazovat svou odbornost.¹

Tento postup odpovídá i požadavkům Úmluvy o ochraně archeologického dědictví Evropy (revidované), publikované pod č. 99/2000 Sb. m. s., která je v České republice bezprostředně závazná a aplikovatelná. Tato úmluva v čl. 3 klade velký důraz na požadavek zajištění odbornosti a legálnosti provádění archeologických výzkumů.² Požadavek legálnosti archeologických výzkumů.

■ Poznámky

1 Jedinou výjimku v případě restaurování upravuje § 14a odst. 12, ve kterém se stanoví, že ustanovení odstavce 1 (tj. požadavek fyzického provedení restaurování kulturní památky pouze ze strany držitele povolení k restaurování) se nevztahuje na fyzické osoby, které vykonávají restaurátorskou činnost jako součást svého řádného studia v oboru restaurování na vysoké škole nebo na vyšší odborné škole zařazené v síti škol, předškolních zařízení a školských zařízení pod dohledem pedagoga, který je držitelem povolení k restaurování.

2 Např. odstavec (ii) čl. 3 Úmluvy o ochraně archeologického dědictví Evropy (revidované), publikované pod

mů pak úmluva zdůrazňuje hned na několika místech. Zejména ve vztahu k akviziční činnosti muzeí stanovuje povinnost nenabývat součástí archeologického dědictví, u nichž je i jen pouhé podezření, že pocházejí z nekontrolovaných nálezů nebo nepovolených, tj. nelegálních vykopávek.³ Lze tedy shrnout, že požadavek odbornosti provádění archeologických výzkumů je červenou nití celé úmluvy a že tento požadavek má být garantován jednak odborně zdatnou osobou provádějící archeologický výzkum a dále jistým státním přivolením k provádění takových výzkumů. Na tuto myšlenku pak navazuje ustanovení čl. 3 odst. (iii) úmluvy, které stanoví, že smluvní strany se zavazují učinit používání detektorů kovů a jakýchkoli jiných detekčních zařízení nebo postupů archeologického výzkumu předmětem specifického předchozího oprávnění, kdykoli s tím počítá vnitřní právní úprava států.

Tuzemská úprava v zákoně o státní památkové péči předpokládá, že provádění archeologických výzkumů bez ohledu na používanou metodu vyžaduje povolení Ministerstva kultury vydané se souhlasem Akademie věd ČR a dále uzavření dohody mezi osobou, která získá takové povolení, a Akademií věd ČR o rozsahu a podmínkách provádění archeologických výzkumů.⁴ Tedy i používání detektorů kovů pro prospekci terénu za účelem objevení archeologických nálezů patří mezi činnosti, k nimž je třeba mít povolení Ministerstva kultury a následně uzavřenou dohodu s Akademií věd ČR.

Jak je uvedeno výše, neznamená to však, že by prospekci terénu za použití detektoru mohl výlučně provádět pouze archeolog.⁵ Právě v tomto bodě se provádění archeologických výzkumů zásadně odlišuje od restaurování kulturní památky a představuje tak velký potenciál pro spolupráci oprávněných organizací a laické veřejnosti, která hodlá napomáhat ochraně archeologického dědictví, nikoliv mu škodit např. zatajováním nálezů nebo vytvářením soukromých sbírek archeologických nálezů. Zapojení poučené, dobrovolnické laické veřejnosti do ochrany archeologického dědictví umožňuje oprávněným organizacím, a to zejména regionálním muzeím, zmnožit své síly a mapovat konkrétní teritorium v rozsahu, který by samy s ohledem na své personální i další kapacity nebyly schopny zajistit. Platný zákon o státní památkové péči rozsah ani formu takovéto spolupráce nereguluje, a je tedy jen na zvážení každé oprávněné organizace, zda této možnosti využije a jak s touto možností spolupráce naloží.

Na druhou stranu je však třeba zdůraznit, že legálnost počínání laika, který sám není oprávněnou organizací, musí být nezbytně navázána na činnost oprávněné organizace, jež je tím subjektem, který ve smyslu citovaných ustanovení Úmluvy o ochraně archeologického dědictví Evropy (revidované) zajistí, že archeologické výzkumy budou prováděny vědecky. V této souvislosti lze narazit na námitku, že takovou „nucenou“

spolupráci je porušena svoboda vědeckého bádání podle čl. 15 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.⁶ Tato úvaha je založena na univerzálnosti oprávnění svobodně bádát a je třeba konstatovat, že se jí dosud tuzemský Ústavní soud nezabýval. To však neznamená, že by tato myšlenka byla nová a v Evropě doposud neřešená. S ohledem na skutečnost, že i při tvorbě práva se standardně volá po zkušenostech z jiných evropských států, nejlépe s delší demokratickou tradicí a setrvalou judikaturou soudů, je pak určitě zajímavé, že přesně touto právní otázkou se zabíral Vrchní správní soud ve spolkové zemi Dolní Sasko. Tento soud ve svém rozsudku sp. zn. 1 L 4549/92 ze 7. 2. 1994 výslovně uvedl, že existuje „povinnost disponovat povolením podle právní úpravy upravující památkovou péči za účelem vyhledávání, vykopávek a archivace podkov a podkovářských hřebů“, že „zamítnutí žádosti z důvodu očekávatelného zničení archeologických souvislostí v důsledku provedení vykopávek je v souladu s právem“ a dále že „takové zamítnutí není porušení práva na svobodné bádání“.⁷ Tento judikát dokládá, že na-prosto volný vstup laické veřejnosti do oblasti provádění archeologických výzkumů s poukazem na svobodu vědeckého bádání rozhodně není právním standardem v jiných evropských zemích a že cesta zvolená stávající českou právní úpravou se v tomto směru neodlišuje od úprav států s výrazně delší demokratickou tradicí a ochranou lidských práv a svobod, do níž patří i ústavně zakotvená zásada svobodného vědeckého bádání.

Reakce orgánů veřejné moci na protiprávní postup při provádění archeologických výzkumů, ať již za pomoci detektoru kovů nebo jiných prostředků, jsou různé. V této souvislosti lze zmínit relativně represivní úpravu sousedního Slovenska, kde je nezákonné provádění archeologických výzkumů postižitelné u kvalifikovaných skutkových podstat (tj. přísněji stíhatelných) i odnětím svobody až na 10 let.⁸ I v případě Irské republiky, která je z hlediska svého právního systému součástí spíše angloamerického než kontinentálního práva, je třeba zdůraznit, že zde dostává represe v právní úpravě týkající se archeologie nemalý prostor.

■ Poznámky

č. 99/2000 Sb. m. s., ukládá České republice jako smluvní straně zajistit, aby vykopávky a další potenciálně destruktivní techniky byly prováděny pouze kvalifikovanými, zvláště oprávněnými osobami. Důraz na vědeckou smysluplnost a provádění archeologických výzkumů vědeckým způsobem je výslovně zmiňován v odstavci (i) téhož ustanovení.

3 Článek 10 odst. (iii) Úmluvy o ochraně archeologického dědictví Evropy (revidované), publikované pod č. 99/2000 Sb. m. s. Ve své směrnici k nakládání s artefakty neznámého původu zaujal Německý archeologický institut (Das Deutsche Archäologische Institut) velmi striktní postoj

k problematice artefaktů, jejichž legální původ není znám. Podle této směrnice nesmějí vydavatelé publikací Německého archeologického institutu od 14. listopadu 1970 publikovat informace o artefaktech ani ze soukromých, ani z veřejných sbírek, jejichž legální původ není jednoznačně doložitelný. Výjimky mohou být dohodnuty s vydavatelem, pokud cílem publikace je rovněž téma ztráty archeologického kontextu. Artefakty neznámého původu, které již byly jinak zařazeny do výstavních materiálů, katalogů nebo jiných publikací, mohou být do publikací Německého archeologického institutu zahrnuty jen tehdy, pokud je okolnost neznámého původu výslovně uvedena a zdůrazněna problematičností této skutečnosti. Datum 14. listopadu 1970 odkazuje na den přijetí Úmluvy o opatřeních k zákazu a zamezení nedovoleného dovozu, vývozu a převodu vlastnictví kulturních statků, k níž Česká republika rovněž přistoupila. K této směrnici blíže viz <https://www.dainst.org/documents/10180/70593/Selbstverpflichtung/cf3db487-80c7-4879-81b0-3b85dfac39aa> [cit. 20. září 2015].

4 § 21 odst. 2 zákona text č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v platném znění.

5 Např. vyhledávání munice, střeliva nebo výbušnin a jejich identifikace, případně jejich vyzvednutí, je ve smyslu zákona č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o zbraních), v platném znění, pyrotechnickým průzkumem, k jehož provádění je nezbytné mít zbrojní průkaz skupiny F [blíže § 16 odst. 2 písm. f) zákona o zbraních].

6 Např. UHLÍŘ, Aleš. Zákon o státní památkové péči aneb Případ legislativního dinosaura. Neviditelný pes, 6. 10. 2010, publikováno on-line: http://neviditelnypes.lidovky.cz/pravo-zakon-o-statni-pamatkove-peci-d6x-/p-spolecnost.aspx?c=A101005_212905_p_spolecnost_wag [cit. 25. listopadu 2015].

7 EBERL, Wolfgang; KAPTEINA, Gerd-Ulrich; KLEEBERG, Rudolf; MARTIN, Dieter. *Entscheidungen zum Denkmalrecht*. Stuttgart : Deutscher Gemeindeverlag, 2000. ISBN 978-3555011080. 2.3.4 Bodendenkmäler. Pflichten, Nr. 1.

8 Podle § 39 odst. 6 zákona č. 49/2002 Z. z., o ochrane památkového fondu, v platném znění, je vyhledávání archeologických nálezů neoprávněnými osobami zakázané a podle § 42 odst. 2 písm. m) tohoto zákona je takováto činnost posuzována jako přestupek s možným postihem do výšky 200 000 eur, v případě této činnosti na památce na Seznamu světového dědictví lze sankci uložit až do výše 400 000 eur a postihem právnických osob až do 1 000 000 eur, v případě této činnosti na památce na Seznamu světového dědictví lze sankci uložit až do výše 2 000 000 eur. Pokud v důsledku této nelegální činnosti dojde podle § 43a odst. 2 zákona o ochrane památkového fondu k trvalému poškození archeologického nálezu nebo archeologického naleziště, může být takové jednání postiženo jako trestný čin podle § 249 odst. 1 až 4 zákona č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, v platném znění, v případě kvalifikovaných skutkových podstat odnětím svobody až na 10 let.

Irský zákon o národních památkách zakazuje nejen používat, ale i vlastnit v některých případech detekční zařízení určená k vyhledávání archeologických objektů. Detekční přístroje se nesmějí vlastnit ani používat na památce ve vlastnictví nebo správě orgánů veřejné správy, na památce, která podléhá nařízení o zachování, nebo v historické památce. Obdobně platí zákaz použití detekčních zařízení v zapsané archeologické oblasti. Zákaz používání detekčních přístrojů platí i pro případ cíleného vyhledávání archeologických objektů kdekoli v Irsku. Zakázána je i podpora prodeje a používání detekčních přístrojů k vyhledávání archeologických objektů, stejně tak jejich prodej a používání.⁹ Příkladem voleb jiných represivních přístupů v Evropě pak lze pochopitelně nalézt více.¹⁰

V České republice lze nelegální provádění archeologických výzkumů postihnout pokutou až do výše 2 milionů korun, nicméně je třeba konstatovat, že standardně bývá ukládána pokuta v řádech maximálně desítek tisíc korun. Rovněž je možné v případě přestupků fyzických osob uložit propadnutí nebo zabránění věcí, které byly použity ke spáchání tohoto přestupku, tj. detektorů, krumpáčů, lopat atp. Je otázkou, zda tento relativně benevolentní přístup nevyvolává neoprávněný dojem, že v České republice na rozdíl od Slovenska je provádění archeologických výzkumů fakticky volnočasovou aktivitou, kterou lze dokonce nabízet v rámci zážitkových zájezdů.¹¹

Ani v tomto případě nemůže být pohrůzka represí samozřejmě jediným nástrojem, který lze využít, a je třeba pamatovat i na činnost osvětovou a metodickou; nejen v podobě legálního zapojení laické veřejnosti do archeologických výzkumů,¹² ale i v podobě identifikování a jasného pojmenování nelegálních postupů.¹³

S movitými archeologickými nálezy úzce souvisí i otázka určení vlastnictví těchto nálezů. V případě archeologických nálezů učiněných v rámci provádění archeologických výzkumů nabývá ze zákona, konkrétně dle § 23a zákona o státní památkové péči, jejich vlastnictví kraj, v jehož územním obvodu byly nalezeny. Výjimkou jsou případy, kdy byly archeologické nálezy učiněny při archeologických výzkumech prováděných příspěvkovou organizací nebo organizační složkou obce, nebo státní organizací nebo organizační složkou státu; pak by byly ve vlastnictví této obce nebo České republiky. Náhodné archeologické (§ 23 zákona o státní památkové péči) a nepředvídatelné (§ 176 stavebního zákona) nálezy, tj. takové, které nebyly učiněny při provádění archeologických výzkumů, připadnou do vlastnictví kraje, v jehož územním obvodu byly učiněny. Kraj je povinen za takové nálezy vyplatit nálezci odměnu. Jedná se o příklad úpravy pokladního regálu, který je tradičním právním institutem vyskytujícím se v kontinentálním právu.¹⁴ V případě provádění archeologických výzkumů za pomoci poučené laické veřejnosti

však nelze hovořit o náhodném archeologickém nález. Cílem a účelem provádění archeologických výzkumů je zjistit, zdali se na určitém území archeologické nálezy nalézají, tj. archeologické výzkumy probíhají s cílem archeologické nálezy vyhledávat a hlavně je následně ve vazbě na nálezovou situaci interpretovat. Učinění archeologického nálezu při provádění archeologického výzkumu nemůže být výsledkem nepředvídatelné náhody. Není možné, aby u laické veřejnosti zapojené do provádění výzkumu vznikl nárok na odměnu za učinění archeologického nálezu. Stejně tak nevzniká nárok na nálezný archeologům, kteří v průběhu svých archeologických výzkumů učiní archeologický nálezy, a rovněž ani subjektům, které jsou oprávněnou organizací smluvně zavázány a podílejí se na provádění archeologického výzkumu. Stanovení odměny laického spolupracovníka je možné řešit v rámci smluvního vztahu mezi ním a oprávněnou organizací. Přípravovaný zákon o ochraně památkové fondy v tomto směru předpokládá zachování výše popsaných principů. Chápe i nadále archeologický výzkum jako multidisciplinární činnost, na které se mohou podílet různé osoby za předpokladu, že je zajištěna odborná garance ze strany osoby, která má příslušné oprávnění k provádění archeologických výzkumů. Návrh tedy předpokládá zachování regulace archeologických výzkumů s tím, že po procesní stránce není důvod pro stanovení tří samostatných procesů udělování povolení zvlášť pro restaurování kulturní památky, zpracovávání stavebně-historických průzkumů a provádění archeologických výzkumů. Proto návrh zákona tento proces u všech tří regulovaných činností – restaurování kulturní památky, provádění archeologických výzkumů a provádění stavebně-historických průzkumů – sjednocuje. Současně však návrh zákona respektuje určité specifické požadavky na kvalifikaci nebo vybavení u jednotlivých činností. Jednotně je pak pojat i proces ve vztahu k volnému pohybu osob a služeb v rámci Evropské unie.¹⁵

Závěrem je třeba konstatovat, že předpoklad Ministerstva kultury, že zejména ze strany muzeí je podchytení laické veřejnosti pro spolupráci při provádění archeologických výzkumů vnímáno obdobně jako dosud, tedy ve formě vzájemné spolupráce, potvrdilo i stanovisko Asociace muzeí a galerií ze dne 4. 7. 2014, které navíc navrhovalo tento prvek začlenit do textu zákona

■ Poznámky

9 § 2 zákona č. 17/1987 o národních památkách (doplňků) 1987 z 22. července 1987 a § 7 zákona č. 17/1994 o národních památkách (doplňků) 1994 ze 6. července 1994. S ohledem na pro Českou republiku poněkud nestandardní formy novelizací právních předpisů v Irsku je třeba dodat, že dosud poslední zákon č. 22/2004 o národních památkách (doplňků) 2004

z 18. července 2004 tuto problematiku nově neřešil a oba zmíněné předpisy jsou tak poslední úpravou této problematiky. Anglické znění zmíněných předpisů viz <http://www.archaeology.ie/PublicationsFormsLegislation/Legislation/> [cit. 20. září 2015].

10 Ve Francii se této problematice věnuje zákon č. 89–900 z 18. prosince 1989, který se týká používání detektorů kovů. Obecně platí zákaz používat zařízení, která umožňují detekci kovů, při pátrání po památkách a věcech prehistorické, historické, umělecké nebo archeologické hodnoty bez předběžného souhlasu, který stanoví podmínky, druh a rozsah pátrání také s ohledem na kvalifikaci žadatele. Nadto zákon v článku 2 stanoví, že jak reklama, tak návod k použití zmíněných přístrojů musí obsahovat konstatování, za jakých podmínek je možné ho používat, ale také jaké tresty mohou pachatele při neoprávněném používání přístroje stihnout a jaké důvody vedly k přijetí tohoto opatření. Přestoupení se v tomto případě stíhá podle jednotlivých ustanovení trestního zákona. Kromě pokuty může v tomto případě osobu, která detektor kovů použije v rozporu se zákonem, postihnout i zabavení tohoto detektoru.

11 Slovenská zážitková agentura, která tento program v České republice v roce 2014 nabízela, nabídku takového zážitku po šetření slovenských orgánů ze svých webových stránek stáhla.

12 Byť novinový článek nemusí být tím rozhodným vědeckým zdrojem poznání, může být dokladem, že kooperace mezi odbornou a laickou složkou na legální bázi je vnímána pozitivně i v sousedním Německu. K tomu např. článek OCHMANN, Martin. *Sondengänger machen Archäologen das Leben schwer*. *General-Anzeiger*. 23. 11. 2013, publikováno on-line na: <http://www.general-anzeiger-bonn.de/bonn/bonn/roettgen/sondengaenger-machen-archaeologen-das-leben-schwer-article1202503.html> [cit. 20. září 2015].

13 Příkladem může být metodická činnost spolkového státu Bádenska-Württemberska ve Spolkové republice Německo, <http://www.denkmalspflege-bw.de/denkmael/projekte/archaeologische-denkmalspflege/raubgraeber-und-sondengaenger.html> [cit. 20. září 2015].

14 Princip pokladního regálu obsahují například právní úpravy v Estonsku, Irsku, Itálii, Maďarsku, Nizozemsku, Polsku, Slovensku, Španělsku a Spolkové republice Německo, kde je i tato problematika řešena na zemské úrovni a kde veřejnoprávní úprava této problematiky je zakotvena ve 13 z celkem 16 spolkových zemí. Naopak zcela na úpravě civilního práva ponechává tuto problematiku např. rakouská nebo japonská úprava. In: důvodová zpráva k návrhu zákona o ochraně památkového fondu k datu 8. 7. 2015, která byla uveřejněna ve vládním Informačním systému ODok: <https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=KORN9VZD6Q40>, str. 268 [cit. 20. září 2015].

15 Zejména směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/36/ES ze dne 6. července 2005.

v podobě výslovného ustanovení.¹⁶ V § 93 odstavci 5 návrhu zákona¹⁷ se stanoví, že vyhledávat archeologické nálezy lze pouze v rámci archeologických výzkumů. Ustanovení zakazuje jiným než oprávněným subjektům vyhledávat archeologické nálezy, umožňuje však pokračovat ve spolupráci mezi oprávněnými organizacemi a detektoráři, včetně výše uvedené možnosti finančního ocenění takovéto spolupráce.

Michal TUPÝ, Martin ZÍDEK

■ Poznámky

16 Připomínky Asociace muzeí a galerií ČR k Návrhu zákona o ochraně památkového fondu (verze k 16. 6. 2014) ze dne 4. července 2014, str. 5, navrhuji výslovně zakotvit, že na archeologickém výzkumu „se mohou pod odborným vedením pracovníka muzea podílet dobrovolní spolupracovníci z řad veřejnosti, kteří nejsou v pracovněprávním poměru k muzeu“.

17 Tento článek vychází z podoby navrženého zákona k datu 4. 12. 2015, která byla uveřejněna na webových stránkách PSP ČR, sněmovní tisk č. 666. Viz <http://www.psp.cz> [cit. 20. září 2015].

Zemřel Ing. arch. Dušan Riedl, CSc. (* 22. 3. 1925 Brno – † 4. 10. 2015 Brno)

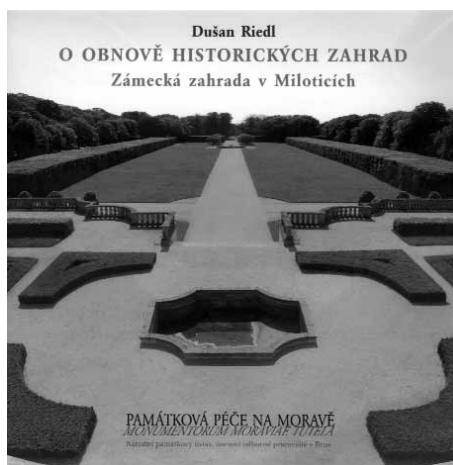
V neděli 4. října 2015 zemřel ve věku devadesáti let významný spolupracovník Národního památkového ústavu, zejména v otázkách urbanismu a ochrany areálů zámeckých zahrad a parků, autor a spoluautor řady monografií i encyklopedických děl s památkovou tematikou.

Dovoluji si na tomto místě vzpomenout na milého kolegu bez výčtu jeho prací, jen osobní vzpomínkou.

Když jsem se během své dlouholeté práce na brněnském pracovišti NPÚ s panem architektem podílela na publikačních projektech, provázelo naši práci jedno společné – jeho preciznost, kolegiálnost, nadhled a humor, které nikdy nechyběly na pracovních schůzkách. Jakémukoliv nesouhlasu a výhradám dokázal vždycky dát formu vlnitě a přátelské rady a nabídnuté gentlemanské pomoci. Naše první kniha, kterou jsme společně připravovali jako tým autor-redaktor, byla v první polovině 90. let minulého století monografie o brněnské vile Tugendhat. Jedno z našich přípravných jednání se konalo přímo ve vile. Seděli jsme v hlavním obytném prostoru s kávou přinesenou z nedaleké kavárny nad portrétem Ludwiga Miese van der Rohe a projednávali proměnu plánované malé brožurky na reprezentativní obrazovou publikaci hodnou svého tématu. Na knihu s kovovým hřbetem navázala dal-

1

Obr. 1. Architekt Dušan Riedl s redaktorkou na slavnostním představení knihy "O obnově historických zahrad, zámecká zahrada v Miloticích", 20. 12. 2005. (Foto: Miroslav Zavadil, 2005)

ší témata, kterým však přátelství vzniklé před onyxovou stěnou dodávalo radost.

Léta běžela a Dušan Riedl se mi před očima neměnil, stal se jakousi stálíci v mém životě a obdivovala jsem jeho životní elán a stálou chuť do práce. Ještě na začátku letošního léta jsme se domlouvali na podzimním setkání nad knihou o ženách tvůrčích zahrad, kterou jsem objevila v německém knihkupectví.

Nejen mně bude pan architekt Dušan Riedl chybět. Za jeho dlouhý a naplněný život, jehož jsme mnozí mohli být alespoň malou součástí, poděkujeme. Requiescat in Pacem.

Bohdana FABIÁNOVÁ

Výjimečná kniha o letohrádku Hvězda

MUCHKA, Ivan Prokop; PURŠ, Ivo; DOBALOVÁ, Sylva; HAUSENBLASOVÁ, Jaroslava. *Hvězda. Arcivévoda Ferdinand Tyrolský a jeho letohrádek v evropském kontextu*. Praha : Artefactum, 2014, 569 s. ISBN 978-80-86890-65-4.

Máme to potěšení, že se touto knihou dostává na veřejnost obsáhlá a fundovaná studie o jedné z nejpozoruhodnějších staveb realizovaných v Čechách, o loveckém letohrádku Hvězda v oboře u Bílé hory. Díky této publikaci máme nyní možnost zúčastnit se velké objevitelské cesty podniknuté čtveřicí autorů a sdílet jejich obdiv ke stavbě, která je právem řazena mezi „ikony“ renesanční architektury v Evropě.¹ Kniha je napsaná čtivým a moderním způsobem a tak jako stavba samotná i ona svým primárním zaměřením na významový a ikonografický výklad stavby vyčnívá výrazně nad současnou českou uměleckohistorickou produkcí. Její záběr se neomezuje jen na letohrádek, ale na celou oboru, která byla současně se stavbou Hvězdy přeměněna do působivé krajinné kompozice, a zahradu, doplňující Hvězdu po západní straně. Její podstatnou součástí je analýza štukové výzdoby, prakticky intaktně dochované na klenbách přízemních prostorů letohrádku. Text a výzkum je výstupem projektu GA ČR č. P409/10/2284, který proběhl v letech 2010–2012.

Publikaci otevírá *Historický úvod*, který je dílem Jaroslavy Hausenblasové. Stručně představuje situaci v Čechách po nástupu krále Ferdinanda I. (1526) a podává charakteristiku králova druhorozeného syna a od roku 1547 místodržícího českého království arcivévody Ferdinanda II., později zvaného Tyrolského. Tento vzdělaný Habsburk, jehož vztah k umění je zde rovněž popsán, byl nejen stavebníkem, ale i přímo iniciátorem formy letohrádku. Na základě dochovaných písemných pramenů je pak stručně představen stavební vývoj Hvězdy.

V druhé části, nazvané *Architektura Hvězdy*, provádí Ivan P. Muchka čtenáře nejprve dosavadními názory na architekturu Hvězdy a prozrazuje, že to byla právě neutrální a až negativní hodnocení ve starších publikacích věnujících se renesanční architektuře, která se stala impulsem ke zde prezentovanému novému a důkladnému zpracování.² Společně se Sylvou Dobalovou pak rozkrývá vrstvy stavební produkce tehdejší doby v Čechách, jejíž rysy udávali jak habsburští stavebníci

■ Poznámky

1 MARSCHIES, Alexander. *Icons of Renaissance Architecture*. München / Berlin / London / New York : Prestel Publishing, 2003. ISBN 978-3791328416. S. 102–103.

2 S. 74 v publikaci.